

Φύλλο εργασίας 3ης ομάδας αρχαιολόγων (2η-6η διδακτικές ώρες)

Η εξέλιξη της αρχιτεκτονικής στα χρόνια των Μακεδόνων

Ανήκετε στη μία από τις τρεις ομάδες των αρχαιολόγων. Το θέμα σας είναι η αρχιτεκτονική της περιόδου 867-1081. *Σας ενδιαφέρουν οι χαρακτηριστικοί αρχιτεκτονικοί τύποι, τα βασικά χαρακτηριστικά των οικοδομημάτων και η παρουσίαση κάποιων αντιπροσωπευτικών μνημείων από τη βυζαντινή επικράτεια. Επειδή το θέμα είναι ευρύτατο, αποφασίζετε να ασχοληθείτε ειδικά με την εκκλησιαστική αρχιτεκτονική, που, άλλωστε, είναι η πιο χαρακτηριστική της βυζαντινής περιόδου και σας δίνει τη δυνατότητα να έχετε στη διάθεσή σας αρκετό υλικό.*

Βασική διευκρίνιση: Επειδή κατά την ενασχόλησή σας με το θέμα θα βρεθείτε αντιμέτωποι με ειδική ορολογία, να είστε έτοιμοι να αξιοποιείτε, σε όποια φάση είναι αναγκαίο, το ηλεκτρονικό λεξικό: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html

Επίσης, όπου στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις υπάρχει γλωσσάρι, φροντίστε να το χρησιμοποιήσετε.

1ο βήμα: Η απόκτηση μιας πρώτης γενικής ιδέας για το θέμα

Στον κόμβο του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, το διάγραμμα του μαθήματος Βυζαντινή Αρχαιολογία μπορεί να σας βοηθήσει. http://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/ARCH396/Didaktiko%20yliko/PanagiotidouKalopisi_mathimataHOMEPAGE.htm#p05

Πηγαίνετε στη Μεσοβυζαντινή Περίοδο και διαβάστε τα εισαγωγικά στοιχεία για την αρχιτεκτονική και τις γενικές παρατηρήσεις (όχι τα συγκεκριμένα μνημεία) για τη “Σχολή της Κωνσταντινούπολης” και την “Ελλαδική Σχολή”. Κρατήστε σημειώσεις.

Ανάλογες γενικές πληροφορίες μπορείτε να βρείτε και στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού: <http://www.ime.gr/chronos/09/gr/pl/867/t/main/t9.html>

και <http://www.ime.gr/chronos/09/gr/pl/1025/t/main/t17.html>

2ο βήμα: Η προσεκτική παρατήρηση φωτογραφικού υλικού

Συγκεντρωμένες φωτογραφίες θα βρείτε στο <http://www.e-yliko.gr/Lists/List6/vyzadio3.aspx>

Πιο συγκεκριμένα, στο <http://www.e-yliko.gr/htmls/istoria/icons/fiiconbyzNa5.aspx> δείτε ναούς από την Κωνσταντινούπολη και τη βόρεια Ελλάδα (προσέξτε ιδιαίτερα τη Μονή Μυρελαίου και τη Μονή Μεγίστης Λαύρας) και στο <http://www.e-yliko.gr/htmls/istoria/icons/fiiconbyzNa6.aspx> παρατηρήστε ναούς της νότιας Ελλάδας (προσέξτε την Παναγία Σκριπού, το Καθολικό και το ναό της Παναγίας από τον Όσιο Λουκά, τη Νέα Μονή Χίου).

Ποιες βασικές διαφορές παρατηρείτε ανάμεσα στις δύο σχολές (Κωνσταντινούπολης και Ελλαδική) ως προς την εξωτερική διαμόρφωση των ναών; Σχολιάστε ό,τι άλλο θεωρείτε ενδιαφέρον.

3ο βήμα: Η επιλογή χαρακτηριστικών μνημείων με τα οποία θα ασχοληθείτε περισσότερο (για να τα παρουσιάσετε ως παραδείγματα στην ανακοίνωσή σας)

Με βάση όλα τα παραπάνω, φτιάξτε έναν κατάλογο με όλα τα μνημεία της περιόδου που είναι σημαντικά λόγω της αρχιτεκτονικής διαμόρφωσής τους.

Όπως θα διαπιστώσατε, οι πιθανές επιλογές σας είναι πολλές, δεν πρέπει όμως να ξεπεράσουν τις τρεις. Με βάση όσα διαβάσατε και είδατε στα δύο προηγούμενα βήματα, επιλέξτε τα τρία μνημεία που θα μελετήσετε περισσότερο (φροντίστε να βρίσκονται μέσα στο χρονολογικό πλαίσιο που ορίστηκε, δηλαδή 867-1081/ προσοχή όταν δεν υπάρχουν

συγκεκριμένες χρονολογίες και γίνεται αναφορά σε αιώνες!).

Καταγράψτε τα μνημεία που επιλέγετε:

4ο βήμα: Η μελέτη των συγκεκριμένων μνημείων

Για τη μελέτη:

α. Αν πρόκειται για μνημεία της Κωνσταντινούπολης, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την “Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού”. Ένα παράδειγμα: Μονή Μυρελαίου (<http://constantinople.ehw.gr/Forms/fLemma.aspx?lemmaId=10899>)

β. Αν πρόκειται για μνημείο του ελλαδικού χώρου, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τον κόμβο “Οδυσσέας” του Υπουργείου Πολιτισμού, επιλέγοντας το μνημείο που θέλετε από τον κατάλογο: <http://odysseus.culture.gr/h/2/gh220.jsp?era=3&group=7>

Ειδικά για τα μνημεία της Αττικής, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και την ιστοσελίδα του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών “Βυζαντινά Μνημεία Αττικής”, επιλέγοντας και πάλι το μνημείο που επιθυμείτε από τον αλφαβητικό κατάλογο: <http://www.eie.gr/byzantineattica/view.asp?cgpk=490&xsl=alpha&lg=el>

Προσοχή! Από όλες τις παραπάνω ιστοσελίδες, πρέπει να επιλέξετε τις πληροφορίες που συνδέονται με την αρχιτεκτονική των μνημείων που μελετάτε.

Κρατήστε τις σημειώσεις σας για κάθε μνημείο. Οι σημειώσεις αυτές πρέπει να αναφέρονται στην αρχιτεκτονική του μνημείου.

Επιπλέον, φροντίστε να επιλέγετε και φωτογραφικό υλικό (6-10 φωτογραφίες), το οποίο θα συνοδεύει την παρουσίαση-ανακοίνωσή σας.

5ο βήμα: Μια προσπάθεια προσέγγισης κάποιων (λίγο δυσκολότερων...) επιστημονικών κειμένων

Οπωσδήποτε, το κείμενο που θα γράψετε για το μαθητικό συνέδριο δεν απαιτείται να βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με το αντίστοιχο ενός “κανονικού” αρχαιολόγου. Για να σχηματίσετε μια πιο ολοκληρωμένη ιδέα για την επιστήμη της αρχαιολογίας, καλό είναι να αφιερώστε λίγο χρόνο ξεφυλλίζοντας επιστημονικά άρθρα και διδακτορικές διατριβές (αναζητήστε τον όρο στο λεξικό!) που έχουν θέματα σχετικά με όσα σας ενδιαφέρουν εδώ. Δείτε λοιπόν:

- Σωτήρης Βογιατζής, Παρατηρήσεις στην οικοδομική ιστορία της Παναγίας Σκριπούς στη Βοιωτία. *Deltion Of The Christian Archaeological Society*, 38 (1999), 111-128.

- Χαράλαμπος Μπούρας, Βυζαντινές «Αναγεννήσεις» και η αρχιτεκτονική του 11ου και 12ου αιώνας. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 5 (1969), 247-274.
<http://www.deltionchae.org/index.php/deltion/article/view/795>

- Μ. Κάππας, *Η εφαρμογή του σταυροειδούς εγγεγραμμένου στη μέση και την ύστερη βυζαντινή περίοδο: το παράδειγμα του απλού τετρακίονιου /τετράστυλου*, Διδ. Διατριβή, Θεσσαλονίκη 2009.
<http://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/28554>

- Ε. Προκοπίου, *Ο συνεπτυγμένος σταυροειδής εγγεγραμμένος ναός της Κύπρου (9ος-12ος αι.)*, Διδ. Διατριβή, Αθήνα 2006. <http://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/21058>

Υπάρχει κάτι που σας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση από τα παραπάνω;

6ο βήμα: Η συγγραφή της ανακοίνωσης

Αξιοποιώντας όλα όσα μάθατε και, φυσικά, τις σημειώσεις σας, συγκεντρώστε όλες τις πληροφορίες που θεωρείτε ότι δίνουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για την εξέλιξη της εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής κατά την περίοδο 867-1081 στο Βυζάντιο και γράψτε ένα κείμενο 450 περίπου λέξεων. Αυτό το κείμενο θα παρουσιάσετε στους ιστορικούς-αρχαιολόγους συμμαθητές σας.

Προσοχή: Το κείμενο θα συνοδεύεται από ένα αρχείο ppt, το οποίο θα περιλαμβάνει οπτικό υλικό που εσείς θα επιλέξετε (μέχρι 6-10 διαφάνειες).

7ο βήμα: Το επιστημονικό συνέδριο (6η διδακτική ώρα)

Δύο εκπρόσωποι της ομάδας θα κάνουν την ανακοίνωση και θα ακολουθήσει συζήτηση (για διευκρινίσεις, επίλυση αποριών, συμπληρώσεις κ.λπ.).

Προαιρετικά: ένας εκπρόσωπος από κάθε θεματική ενότητα θα αναλάβει να αναρτήσει την τελική ανακοίνωση, μαζί με το αρχείο παρουσιάσεων, στο ιστολόγιο της τάξης.